

8. Фурман Б. Психотерапевтическое консультирование. Беседа, направленная на решение / Б. Фурман, Т. Ахола. – СПб. : Речь, 2001. – 160 с.
Furman B. Psykhoterapevticheskoye konsultirovaniye. Beseda, napravlennaya na resheniye / B. Furman, T. Akhola. – SPb. : Rech, 2001. – 160 s.
9. Miller W. R. Motivational interviewing: preparing people to change addictive behavior / W. R. Miller, S. Rollnick. – NY : Guilford Press, 1991. – 327 p.

УДК 159.9

П. А. Карелін

Received: December 02, 2016

Revised: February 20, 2017

Accepted: March 12, 2017

ДОСВІД РОЗРОБЛЕННЯ ОПИТУВАЛЬНИКА «КОНФІГУРУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ МЕЖ ОСОБИСТОСТІ»

Стаття містить послідовне описання побудови й валідизації багатошкального особистісного опитувальника, який ґрунтується на авторській моделі конфігурування психологічних меж особистості. Проаналізовано деякі сучасні підходи щодо розуміння феномену психологічних меж особистості й актуальний стан тестологічних здобутків на цю тему в психодіагностичній галузі. Наведено емпіричну операціональну модель конфігурування психологічних меж особистості. Психологічні межі показані як функціональні органи особистості. Операціонально визначено ключові параметри психологічних меж особистості для подальшого їх дослідження за допомогою тестів. Розкрито сутність поняття *конфігурування психологічних меж особистості*. Описано зміст поняття *психологічний суб-простір особистості* (вимір психологічного простору особистості) й емпіричну процедуру виокремлення психологічних суб-просторів особистості, що найчастіше задіяні в діадній комунікації. Вирізнено типи й основні етапи конфігурування психологічних меж особистості в міжособистісній взаємодії. Розглянуто низку психометричних процедур, задіяних під час конструювання методики. Наведено двохетапну процедуру забезпечення змістовної валідності опитувальника «Конфігурування психологічних меж особистості». Також перелічено деякі психометричні процедури побудування й корекції шкал опитувальника. Розгорнуто схарактеризовано оригінальну змістовну структуру шкал методики. Перелічено основні шкали опитувальника та спосіб їх оцінювання. Наведено результати апробаційного експерименту й здійсненого статистичного аналізу. Схарактеризовано емпіричну вибірку пілотажного тестування та прин-

ципи її формування. Зазначено зміст і послідовність прийомів для забезпечення очевидної та дискримінативної валідності, а також достовірності шкал опитувальника. Доведено валідність і надійність розробленого тесту. Окреслено сфери його застосування.

Ключові слова: особистісний опитувальник, конфігурування психологічних меж особистості.

Karelin P. A. The Experience of the Design of the Survey “The Configuration of Psychological Boundaries of Personality”. This article contains a consistent description of the construction and validation of multiscale personal survey that is based on the author’s model of the configuration process of psychological boundaries of personality. In this publication the author analyzes some modern approaches to understanding of the phenomenon of psychological boundaries of personality along with current condition of testological achievements in this area. The empirical operational model of the configuration process of psychological boundaries of personality is proposed. Psychological boundaries are presented as functional organ of personality. The main characteristics of psychological boundaries of personality are operationally defined for the purpose of future research of boundaries through tests. The concept of the configuration process of psychological boundaries is explained. The author describes the concept of “psychological sub-space of personality” (the dimension of psychological space of personality) and the empirical procedure of discovering of psychological sub-spaces of personality which are mostly used in a dyad communication. The types and main stages of the configuration process of psychological boundaries of personality in interpersonal interaction are defined. The author gives an overview of certain psychometric procedures used in the design process of this survey. Two stages procedure of ensuring the content validity of the survey “The configuration process of psychological boundaries of personality” is described. Certain psychometric procedures of the design and correction of the scales of this survey are also given. The original content structure of the scales of this survey is described in details. The main scales of the survey and the way of their evaluation is given. The results of the approbation experiment and the statistical analysis are given. The author describes characteristics of the empirical sample of pilot-testing and the principles of its formation. Also the techniques and their order that provides face and discriminant validity along with credibility of the survey scales are given. The article proves the validity and credibility of the developed test. The author suggests areas of its application.

Key words: personal survey, the configuration process of psychological boundaries of personality.

Карелин П. А. Опыт разработки опросника «конфигурирование психологических границ личности». Статья содержит последовательное описание построения и валидизации многошкального личностного опросника, основанного на авторской модели конфигурирования психологических границ личности. Проанализированы некоторые современные подходы в понимании феномена психологических границ личности и актуальное состояние тестологи-

ческих наработок по данной теме. Предложена эмпирическая операциональная модель конфигурирования психологических границ личности. Психологические границы показаны как функциональные органы личности. Операционально определены основные параметры психологических границ личности для последующего их исследования при помощи тестов. Раскрыта суть понятия *конфигурирование психологических границ личности*. Описаны содержание понятия *психологическое суб-пространство личности* (измерение психологического пространства личности) и эмпирическая процедура выделения психологических суб-пространств личности, которые чаще всего задействованы в диадной коммуникации. Определены типы и основные этапы конфигурирования психологических границ личности в межличностном взаимодействии. Рассмотрен ряд психометрических процедур, задействованных при конструировании методики. Описана двухэтапная процедура обеспечения содержательной валидности опросника «Конфигурирование психологических границ личности». Также перечислены некоторые психометрические процедуры построения и коррекции шкал опросника. Развернуто прописана оригинальная содержательная структура шкал методики. Перечислены основные шкалы опросника и способ их оценивания. Даны результаты апробационного эксперимента и осуществленного статистического анализа. Охарактеризована эмпирическая выборка пилотажного тестирования и принципы ее формирования. Указаны содержание и последовательность приемов, обеспечивающих очевидную и дискриминативную валидность, а также достоверность шкал опросника. Доказана валидность и надежность разработанного теста. Очерчены сферы его применения.

Ключевые слова: личностный опросник, конфигурирование психологических границ личности.

Постановка наукової проблеми та її значення. Необхідність створити методику дослідження психологічних меж особистості виникла в рамках дисертаційної роботи з вивчення динамічних особливостей регулювання особистістю власних психологічних меж у різноманітних комунікативних контекстах. Основною ідеєю дослідження стало припущення, що людина в діадній комунікації по-різному вибудовує свої межі залежно від того, з ким і в якій ситуації спілкується. Перевірка цієї простої гіпотези вимагала наявності діагностичного інструменту, специфіка якого полягала б у здатності реєструвати відносно незначні зміни в структурі тих психологічних меж, які актуалізуються в конкретній ситуації спілкування.

Доступний нам інструментарій, створений іншими дослідниками меж особистості (Г. Аммон, Д. А. Бескова, А. В. Бурмістрова, О. В. Григор'єва та А. В. Драпака, Т. С. Леві, С. К. Нартова-Бочавер, О. Ш. Тхостов, О. О. Шамшикова та В. І. Волохова, J. Adams, N. Brown) однак не відповідав названій вище ключовій вимозі й не дав змоги простежити

динаміку змін у конфігурації психологічних меж у темпорально не-тривалих та ситуативно заданих контекстах. На нашу думку, незважаючи на те, що всі згадані автори розуміють психологічну межу як нестатичний, рухливий феномен, це не заважає їм переважно відносити межі до характерологічних ознак особистості, зумовлені онтогенетично й пов'язані з такими відносно стабільними властивостями, як інтроверсія-екстраверсія, інтернальність-екстернальність, гендер, акцентуації характеру, нейротизм і т. і. [5; 10]. Це очевидно з аналізу обраних методів дослідження й деяких висновків, що містяться у відповідних роботах [1; 5; 10]. Прикладом є відомий опитувальник С. К. Нартової-Бочавер «Суверенність психологічного простору», спрямований на дослідження психологічних меж через стан психологічного простору особистості [10]. Методику сконструйовано за ретроспективним принципом відповідно до ідеї, що актуальний стан психологічного простору та його меж у дорослої людини, зумовлений подіями дитинства й тяжіє до певної константи. Відтак опитувальник реєструє ще одну сталу ознаку особистості й не здатен диференційовано продемонструвати специфічнішу динаміку психологічних меж конкретного досліджуваного. Ще один приклад – «Методика дослідження рівня сформованості психологічних меж особистості», розроблена О. В. Григор'євою й А. В. Драпакою [5]. Цей інструмент багато в чому дублює тест С. К. Нартової-Бочавер, але має перевагу – частково неретроспективний аналіз меж через їх вивчення в минулому, теперішньому й майбутньому. Однак опитувальник також не дає змоги дослідити щільнішу динаміку меж особистості, що має місце в комунікації з іншими, показуючи лише міру дифузності або ригідності меж певного психологічного підпростору, що знов ототожнює психологічну межу з особистісною рисою. Натомість аналіз літератури й числені спостереження засвідчують, що особистісні межі – більш синзитивні утворення, які демонструють оперативний відгук на зміни внутрішнього та зовнішнього середовища.

Мета статті – описати досвід і результати конструювання особистісного опитувальника, спрямованого на дослідження динаміки психологічних меж у діадній комунікації.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Серед перших дослідників психологічних меж особистості найчастіше згадують психоаналітичного его-психолога П. Федерна (1952). Відповідно до концепції автора динамічна

єдність *его* підтримується завдяки межам, що його оточують і являють собою окремих *чуттєвий орган* на периферії, за допомогою якого здійснюється сприйняття зовні або зсередини з подальшою диференціацією на те, що належить до *его*, і те, що до нього не належить. Основою цього процесу є «відчуття *Я*», сформоване із двох складових частин (психічного й соматичного), що забезпечує послідовність переживання *Я* на цих двох рівнях і нетотожне сумі всіх функцій *его*. П. Федерн стверджує, що це почуття чітко відрізняє все, що в цей момент належить до *Я*, від усіх інших не включених у *Я* психічних елементів і комплексів [10; 11].

Спираючись на ідеї П. Федерна, Г. Аммон запропонував поняття *діра в Я*, яке розумів як структурний нарцистичний дефіцит *его*, виражений недостатньою сформованістю деяких ділянок *его*-меж, що являють собою *психічний орган*. Це не дає можливості *Я* відокремитися, розвинути власну ідентичність, заважає нормальній інтеграції *его* і призводить до спектра психічних відхилень. Виникнення нормально функціонуючих меж *его* відбувається завдяки двом центральним функціям *его*, які відіграють ключову роль у становленні ідентичності – конструктивна агресія і креативність. Ефективність цих генетично зумовлених функцій залежить від комунікативної специфіки первинної групи – найближчого соціального оточення впродовж архаїчного етапу розвитку *Я*. Дефіцитарність *его*-меж – безпосередній наслідок дисфункціональності первинної групи [11].

На думку Т. С. Леві, психологічна межа як *функціональний орган* виконує комунікативну роль у процесі «особистісно-середовищного метаболізму». Вона, з одного боку, або запобігає руйнівним для психіки зовнішнім впливам, або впускає бажані енергії, а, з іншого – або сприяє самовираженню у світ, або стримує енергії внутрішні. Порушення функцій психологічної межі насамперед пов'язані з властивістю останньої ставати непроникливою чи, навпаки, розчинятися в дисонансі до внутрішніх потреб, на що безпосередньо впливає формування так званих негативних моторних установок, які призводять до звуження регулятивного діапазону, і, як наслідок, особистісної дезадаптації. Це спонукає авторку вести мову про оптимальну в різних життєвих ситуаціях психологічну межу. У моделі Т. С. Леві виокремлено шість оптимальних станів психологічної межі, які найкраще відповідають певним ситуаціям, сприяючи збереженню автентичності особистості [9].

Із П. Федерном, Г. Аммоном, Т. С. Леві та іншими вченими розуміємо психологічну межу як функціональний орган. Проте психологічна межа структурно поділяється нами на два рівня функціонування:

1) Психологічна межа особистості на інтраперсональному рівні – це психічне утворення, яке опосередковано представлено в афективно-когнітивному плані почуттями й уявленнями про ясність та неперервність власної ідентичності, що виражається в чіткому відокремленні *Я* від не-*Я*, мого від не мого. Вона забезпечує суб'єкт-об'єктний поділ реальності, міжпросторовий обмін й інформує про стан психологічного простору. Цим процесам відповідають критично-розмежувальна, транзиторна й сигнальна функції психологічної межі як неанатомічного органу.

2) Психологічна межа на інтерперсональному рівні – це вербальний, невербальний або предметно-середовищний знак, що встановлюється особистістю в комунікації і є зовнішнім виразом поточної конфігурації інтраперсональних меж на поведінковому рівні як засіб інформування іншого про бажане або припустиме й неприпустиме в міжособистісній взаємодії. Така межа має переважно нормативно-регламентуючий характер.

Базовою характеристикою психологічних меж особистості виступає ступінь їх сформованості. Вона виражається в параметрах чутливості, керованості та проникливості [1; 9]. Чутливість поділяємо на два типи: **середовищна чутливість** – це здатність особистості усвідомлювати порушення власних психологічних меж або тиск на них із боку інших, що опосередковується виникненням негативних переживань, і **організмична чутливість** – здатність особистості усвідомлювати власні потреби, бажання й наміри, що вимагають реалізації назовні, тобто переконфігурування. **Керованість** – це здатність особистості довільно регулювати проникливість власних психологічних меж. Цим параметром визначається гнучкість психологічних меж. Полюсами цього параметру є лабільність та ригідність. **Проникливість** – це ступінь відкритості–закритості психологічних меж щодо внутрішніх і зовнішніх впливів у комунікації.

Конфігурування психологічних меж – це процес зміни цих параметрів, що зумовлює міру відкритості–закритості психологічного простору особистості. Конфігурація психологічних меж – це своєрідний контур проникливості меж різних психологічних суб-просторів,

що встановлює особистість для задоволення власних потреб у конкретному комунікативному контексті.

Виміри психологічного простору (суб-простори) – це значущі його фрагменти, предметні поля, що ментально відображають об'єкти або факти матеріального, соціального, психологічного, символічного середовища, з якими ототожнює себе людина. Кожен вимір являє собою якісно та кількісно багатокомпонентну, але семантично споріднену структуру. Разом вони формують систему вимірів психологічного простору особистості, у якій кожен окремий вимір має власні незалежно функціонувальні межі. У реальній ситуації спілкування, функціонування меж завжди відбувається навколо конкретного компоненту будь-якого виміру.

Дефіцит просторовості виникає і внаслідок зовнішнього втручання, і через внутрішні причини, наприклад незадоволені потреби, бажання, наміри, які спонукають людину до активності в подоланні такого стану. Ці два чинники й надають нам право в подальшому виокремлювати респонсивний та ініціативний способи переконфігурування особистістю власних меж, що відповідає зовнішній та внутрішній мотивації. Респонсивне й ініціативне конфігурування в такому разі можливо представити у вигляді послідовного процесу, що налічує три етапи, як наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Типи конфігурування психологічних меж особистості

Етап	Респонсивне конфігурування меж	Ініціативне конфігурування меж
1	Реєстрація середовищного стимулу	Реєстрація організмичного стимулу
2	Реактивний установчий акт	Проактивний установчий акт
3	Установлення межі або зміна її проникливості	Установлення межі або зміна її проникливості

Отже, відкритість психологічних просторів у спілкуванні залежить від ступеня проникливості їх меж. Проникливість слід уважати похідною певної комбінації чутливості та керованості. Означені теоретичні положення закладено в основу розробленого опитувальника. Його шкали побудовано для кількісного відображення динамічних відмінностей окреслених параметрів.

Описання психометричних процедур. Спираючись на те, що функціонування психологічних меж – іманентна ознака більшості діадних комунікацій загалом, цільовою вибіркою для опитувальника виступили чоловіки й жінки віком від 18 років без зазначення специ-

фічних психологічних, клінічних, освітніх, демографічних та інших особливостей.

Першим кроком у забезпеченні змістовної валідності тесту став ретельний аналіз літератури, з подальшим виокремленням найбільш релевантних щодо регулювання меж буттєвих сфер та проведення фахової фокус-групи із залученням практикуючих психологів і психотерапевтів. Упродовж роботи фокус-групи, використовуючи процедури «мозкового штурму» і групового інтерв'ю, вдалося виокремити низку складників психологічного простору, які частіше захищаються в міжособистісних стосунках [3; 4; 6; 7]. У підсумку виділили такі компоненти, об'єднані у вісім суб-просторів:

тілесність – тіло-організм, частини тіла, харчування, одяг й аксесуари туалету, зовнішність загалом;

речі – будь-які особисті предмети й фізичні об'єкти, що є значущими й мають ту або ту персональну цінність;

території – персональний простір, проксемічні особливості розташування, персоналізовані території, віртуальні простори;

інші – окремі особи (друзі, приятелі, близькі, рідні, колеги), компанії та групи, соціальне оточення загалом;

соціальні ролі – соціальні ролі (формальні й неформальні), статуси, субординація, позиції у відносинах, соціально-рольові очікування, обов'язки, рольові функції;

емоції – настрої, почуття, емоції, афективні переживання загалом;

ідеї – думки, міркування, судження, погляди, мрії, фантазії, смаки, переконання, рішення;

час – справи (бо потребують проміжку часу), вільний час, плани й планування, зустрічі, строки виконання, режими.

Ґрунтуючись на цих даних, було побудовано 133 твердження, які ввійшли до п'яти основних і дев'яти додаткових шкал опитувальника (включно зі шкалою соціальної бажаності). При створенні дескрипторів, урахувалась необхідність, по можливості, нівелювати установки респондентів на згоду, крайні й середні відповіді, а також редукувати викривлення через утому [2–4; 6–8]. Другим кроком у забезпеченні змістовної валідності було представлення проформи тексту опитувальника психологам, співробітникам лабораторії комунікації Інституту соціальної та політичної психології НАПН України для експертного оцінювання релевантності запропонованих тверджень змінним, що досліджуються, а також для перевірки семантичної оче-

видності й однозначності пунктів опитувальника. Крім того, здійснено лінгвістичну правку тексту опитувальника.

Структурна особливість тесту полягає в тому, що його складено за таким принципом, щоб кожна основна шкала містила пункти, які репрезентують усі, без винятку, виокремлені нами психологічні суб-простори. Так, кожний суб-простір представлений в основних шкалах трьома, рідко чотирма твердженнями з прямим і зворотним ключем, як у прикладі нижче (тріада належить до суб-простору «Час» основної шкали «реактивне встановлення меж»):

(+) Прямо відповідаю, що не можу приділити йому/їй увагу, коли маю обмаль часу;

(+) Роблю зауваження, якщо він/вона змушує мене довго чекати;

(-) Якщо він/вона вкотре приходиться невчасно, не акцентую на цьому уваги.

Як наслідок, з'являлася можливість аналізу параметрів меж і загалом, і окремо за кожним суб-простором (див. табл. 2). Ми припустили, що сума балів по вертикалі надаватиме загальні значення параметрів чутливості, керованості, проникливості відповідно, а по горизонталі – значення параметра сформованості меж кожного суб-простору. Але, слід зазначити, що аналіз всіх восьми додаткових шкал на узгодженість за коефіцієнтом Альфа Кронбаха показав результати нижче $\alpha < 0,6$. Це змусило відмовитись від оригінальної задумки структури тесту й зосередитися на основних шкалах.

Таблиця 2 (скорочена)

Співвідношення основних і додаткових шкал*

	Шкали респонсивного конфігурування		Шкали ініціативного конфігурування		Шкала відкритості просторів
	I. СЧ	II. РВ	III. ОЧ	IV. ПВ	V. П
1. Тіло	тріада	тріада	тріада	тріада	тріада
2. Речі	тріада	тріада	тріада	тріада	тріада
...
8. Час	тріада	тріада	тріада	тріада	тріада

* Шкала I «Середовищна чутливість меж»; шкала II «Реактивне встановлення меж»; шкала III «Організмична чутливість меж»; шкала IV «Проактивне встановлення меж»; шкала V «Проникливість меж».

Отже, усі п'ять основних шкал досліджують три параметри психологічних меж: I та III шкали – чутливість; II та IV шкали – керованість; V шкала – проникливість. Відповіді респондентів оцінюють

за шкалою Лайкерта. Збіг із ключем додає від одного до п'яти балів до відповідної шкали.

Результати емпіричного дослідження. В апробаційному тестуванні взяли участь 201 респондент (чоловіків – 112, жінок – 89, середній вік – 28,3 роки). Вибірку сформовано у випадковий спосіб [6]. Тестування проводили і в індивідуальному (в тому числі електронному), і в груповому форматі. Групові тестування здійснено серед студентів другого курсу факультету комп'ютерних наук та кібернетики і студентів п'ятого курсу (магістратури) кафедри психодіагностики та клінічної психології КНУ імені Т. Шевченка, а також серед студентів і працівників Енергодарського інституту державного та муніципального управління «КПУ» імені Р. Г. Хеноха. Решта тестувань відбувалась індивідуально. До неакадемічної частини вибірки ввійшли лікарі, продавці, перукарі, художники й дизайнери, HR-менеджери, бізнесмени, представники інших професій; також пенсіонери й специфічна підвибірка з дев'яти пацієнтів реабілітаційного центру для наркозалежних «Ренесанс» (м. Київ).

Дискримінативна валідність забезпечена здатністю окремих тверджень до розрізнення через розрахунок частки ключових на них відповідей. За ключові відповіді прийнято суму відповідей респондентів із вибором перших двох рангів (одна ключова відповідь) і суму відповідей із вибором останніх двох рангів (інша ключова відповідь) оцінювальної шкали. Твердження, у яких частка ключових відповідей становила понад 80 % чи менше за 20 %, виключено з подальших процедур визначення психометричних характеристик тесту [2; 4; 7; 8].

При аналізі опитувальника на надійність з'ясували, що для перевірки достовірності його шкал ретестова процедура неприйнятна, оскільки психологічну межу розуміємо як темпорально нестабільне, пластичне утворення, а не як рису особистості. О. О. Бодальов і співавтори висловлюються так щодо подібних обставин: «Звісно, вимога ретестової надійності коректна лише стосовно таких психічних характеристик, які самі стійкі в часі. Якщо ми створюємо тест для вимірювання емоційних станів (бодрості, тривоги і т. д.), то, очевидно, вимагати від нього ретестової надійності сенсу немає: у досліджуваних швидше зміниться стан, ніж вони забудуть свої відповіді по першому тестуванню» [2, с. 102]. Через це, надійність перевіряли за показником внутрішньої узгодженості з обчисленням коефіцієнта одномоментної надійності Кронбаха й застосуванням процедури роз-

щеплення шкал опитувальника навпіл за формулою Спірмана–Брауна [3; 4; 7; 8]; використовували комп'ютерну програму SPSS v. 16 (див. табл. 3).

Таблиця 3

Надійність шкал за показниками внутрішньої узгодженості

Коефіцієнт	Шкала I	Шкала II	Шкала III	Шкала IV	Шкала V	Шкала брехні
Узгодженості Альфа Кронбаха	0,82	0,82	0,80	0,65	0,88	0,66
Розщеплення за Спірманом–Брауном	0,79	0,74	0,65	0,42	0,86	0,6

Висновки. Теоретико-методологічний аналіз наукових джерел, побудування емпіричної моделі й операціоналізація параметрів психологічних меж, разом із застосуванням перевірених психометричних і математичних статистичних методів, надали змогу сконструювати валідний та достатньо надійний інструмент дослідження психологічних меж особистості. Перевагою методики є її ситуаційно-зумовлена й індивідуально адресована структура тверджень, що дає змогу вивчати межі особистості з огляду на контекст, у якому розгортається їх функціонування. Це дає можливість бачити вузьку темпоральну динаміку переконфігурування меж досліджуваного або в діадній комунікації з одною людиною лонгітудно, або в комунікаціях із різними іншими. Перспективами дослідження слід уважати заплановані процедури нормування й стандартизації шкал опитувальника та багатофакторний аналіз для пошуку альтернативних додаткових шкал, які стосуються окремих психологічних суб-просторів особистості. Це значно розширить емпіричну міць опитувальника та ймовірні сфери його застосування. Крім того, наявна можливість виокремити й описати типові для деяких ситуацій спілкування конфігурації психологічних меж. Припускаємо, що такі конфігурації відрізнятимуться за рівнем адаптивності, що відкриває широкі можливості для фахівців у галузі психокорекції, консультування, психотерапії, профвідбору, медіації, управління тощо.

Література

1. Бескова Д. А. Клинико-психологические характеристики внешней и внутренней границ телесности : дис. ... канд. психол. наук : спец. 19.00.04. «Медицинская психология» / Д. А. Бескова. – М., 2006. – 171 с.
Beskova D. Kliniko-psikhologicheskiye kharakteristiki vneshney i vnutrenney grannits telesnosti [Clinical psychological characteristics of external and internal body

- boundaries] : dis. ... kand. psikhol. nauk : spets. 19.00.04. "Meditsinskaya psikhologia"/ D. Beskova. – M., 2006. – 171 s.
2. Бодалев А. А. Общая психодиагностика / А. А. Бодалев, В. В. Столин, В. С. Аванесов. – СПб. : Речь, 2000. – 440 с.
Bodalyov A. Obschaya psikhodiagnostika [General psychodiagnostic] / A. Bodalyov, V. Stolin, V. Avanesov. – SPb. : Rech, 2000. – 440 s.
 3. Бурлачук Л. Ф. Психодиагностика : учебник для вузов / Л. Ф. Бурлачук. – СПб. : Питер, 2006. – 351 с. (Сер. : Учебник нового века).
Burlachuk L. Psikhodiagnostika : uchebnik dlya vuzov [Psychodiagnostic: University textbook] / L. Burlachuk. – SPb. : Piter, 2006. – 351 s. (Uchebnik novogo vremeni series).
 4. Галян І. М. Психодіагностика : навч. посіб. / І. М. Галян. – 2-ге вид., стереотип. – Київ : Академвидав, 2011. – 464 с. (Сер. : Альма-матер).
Galyan I. Psikhodiagnostika : navch. posib. [Psychodiagnostic : learning manual] / I. Galyan. – 2-he vyd. stereotyp. – Kyiv : Academvydav, 2011. – 464 s. (Alma-mater series).
 5. Григор'єва О. В. Психологічні межі особистості та метод оцінки їх сформованості [Електронний ресурс] / О. В. Григор'єва, А. В. Драпака. – Режим доступу : <http://www.mps.kh.ua/authors/hryhorieva-o-v.html>
Grygoryeva O. Psykhnologichni mezhi osobystosti ta metod otsinky yikh sformovanosti [Psychological boundaries of a person and the method of evaluation of their development] [Elektronnyi resurs] / O. Grygoryeva, A. Drapaka. – Rezhym dostupu : <http://www.mps.kh.ua/authors/hryhorieva-o-v.html>
 6. Гудвин Дж. Исследование в психологии: методы и планирование / Дж. Гудвин. – 3-е изд. – СПб. : Питер, 2004. – 558 с. (Сер. : Мастера психологии).
Gudwin J. Issledovaniye v psikhologii: metody i planirovaniye [Research in psychology: Methods and Design : 3rd Edition] / J. Gudwin. – 3-e izd. – SPb. : Piter, 2004. – 558 s. (Mastera psikhologii series).
 7. Клайн П. Справочное руководство по конструированию тестов: введение в психометрическое проектирование : пер. с англ. / П. Клайн ; под ред. Л. Ф. Бурлачука. – Киев : ПАН ЛТД, 1994. – 288 с.
Clayn P. Spravochnoye rukovodstvo po konstruirovaniyu testov: vvedenie v psikhometricheskoe proyektirovanie [Reference guide to construction of tests: Introduction to psychometric design] : per. angl. / P. Clayn ; pod red. L. Burlachuka. – Kiyev : PAN LTD, 1994. – 288 s.
 8. Лактионов А. Н. Основы психодиагностики, психометрии и тестологии : учеб.-метод. пособие / А. Н. Лактионов, Е. Л. Луценко. – Харьков : ХНУ им. В. Н. Каразина, 2006. – 64 с.
Laktionov A. Osnovy psikhodiagnostiki, psikhometrii i testologii : ucheb.-metod. posobiye [Psychodiagnostic, psychometrical and testological essentials: learning-methodical manual] / A. Laktionov, E. Lutsenko. – Kharkiv : KhNU im V. N. Karazina, 2006. – 64 s.
 9. Леви Т. С. Психологическая граница как телесный феномен [Электронный ресурс] / Т. С. Леви. – Режим доступа : http://telesnost.ru/omega/psihologiya/psihologicheskaya_granitsa_kak_telesnyi_fenomen.htm

Levi T. S. Psikhologicheskaya granitsa kak telesnyy fenomen [Psychological boundary as body phenomenon] [Elektronnyi resurs] / T. S. Levi. – Rezhym dostupa : http://telesnost.ru/omega/psihologiya/psihologicheskaya_granitsa_kak_telesnyi_fenomen.htm

10. Нартова-Бочавер С. К. Человек суверенный: психологическое исследование субъекта в его бытии / С. К. Нартова-Бочавер. – СПб. : Питер, 2008. – 400 с.
Nartova-Bochaver S. K. Chelovek suverennyy: psikhologicheskoye issledovaniye subyekta v yego bytii [Sovereign human: psychological research of a person in its existence] / S. K. Nartova-Bochaver. – SPb. : Piter, 2008. – 400 s.
11. Gabbard G. O. Boundaries and boundary violations in psychoanalysis / G. O. Gabbard, E. P. Lester. – New York : Basic Books; 1995. – 225 p.

УДК 159.923

О. П. Колісник

Received: November 15, 2016

Revised: January 21, 2017

Accepted: February 10, 2017

ТЕОРИЯ ДУХОВНОГО САМОРАЗВИТКУ ОСОБИСТОСТИ

Духовний саморозвиток особистості здійснюється через розрізнення з провідними смислами ієрархії смислів особистості актуалізованої рівня розвитку та ототожнення з принципово новими ведучими смислами наступного рівня розвитку. Зсув провідних смислів ієрархії на принципово нові смисли відв'язує особистість від попереднього смислового поля і активізує приховані ресурси нового смислового поля.

Ключові слова: ідентичність; ієрархія смислів; змінені стани психіки; зміщення сенсу на ціль; ототожнення – розрізнення; пікові переживання; потік психіки; принципово нова мета; психічний механізм саморозвитку; психотерапія; зміст; смислове поле; спонтанність; рівень розвитку; теорія особистості.

Kolisnyk O. P. Theory of the Personality's Spiritual Self-Development. Spiritual self-development of the personality is progressing due to disidentification with leading contemporary meanings hierarchy of meanings and the degree of identification with fundamentally new leading meanings of the next major stage of development. The shift of the leading meanings of the hierarchy of meanings of the individual to radically new meanings loose from the previous semantic field and activates the hidden resources of the new semantic field.

Key words: postnonclassical science, western and eastern paradigm, personality, identity, spirituality, self-development, value, meaning, hierarchy of meanings, world view, self-concept, the stream of psyche, level of development, meaning field,